

Stadsledningskontoret	Dnr 123-947/2017
Exploateringskontoret	Dnr E2017-01792
Fastighetskontoret	Dnr 1.6-251/2017
Stadsbyggnadskontoret	Dnr 2017-08131
Kulturförvaltningen/Stadsmuseet	Dnr 4.1/1974/2017
Utbildningsförvaltningen	Dnr 1.6.1-4037/2016
Miljöförvaltningen	Dnr 2017-8658
Trafikkontoret	Dnr T2017-01654
Norrmalms stadsdelsförvaltning	Dnr 2017/364-1.5.1

Handläggare

Till

Stadsledningskontoret

Kommunstyrelsen

Anton Västberg
Telefon: 08-508 29 305

Exploateringskontoret

Kajsa Ek
Telefon: 08-508 26 486

Fastighetskontoret

Jesper Sjöberg
Telefon: 08-508 27 055

Stadsbyggnadskontoret

Renoir Danyar
Telefon: 08-508 26 659

Kulturförvaltningen/Stadsmuseet

Ida Holsner
Telefon: 08-508 31 589

Utbildningsförvaltningen

Agneta Brändström
Telefon: 08-508 33 864

Miljöförvaltningen

Johan Rosén
Telefon: 08-508 28 914

Trafikkontoret

Anne Kemmler
Telefon: 08- 508 26 345

Norrmalms stadsdelsförvaltning

Eva-Lis Brinkensten
Telefon: 08-508 09 306

Stadsledningskontoret
Stadsutvecklingsavdelningen

Stadshuset
Ragnar Östbergs plan 1
105 35 Stockholm
Telefon 08-508 29 305
Växel 08-508 29 000
kommunstyrelsen@stockholm.se
stockholm.se

**Granskning av järnvägsplanehandlingar för
utbyggnaden av tunnelbanan till Arenastaden**

Remiss från förvaltningen för utbyggd tunnelbana,
Stockholms läns landsting

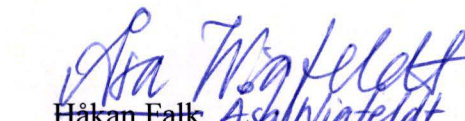
Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar följande.

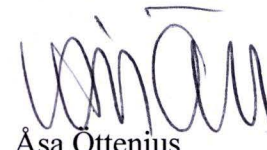
1. Som svar på remissen "Granskning av järnvägsplanehandlingar av tunnelbanan till Arenastaden" hänvisas till vad som anförs i stadsledningskontorets, exploateringskontorets, fastighetskontorets, stadsbyggnadskontorets, kulturförvaltningen/stadsmuseets, utbildningsförvaltningens, miljöförvaltningens, trafikkontorets och Norrmalms stadsdelsförvaltnings gemensamma tjänsteutlåtande.
2. Beslutet i ärendet justeras omedelbart.

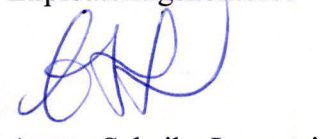
Ingela Lindh
Stadsdirektör

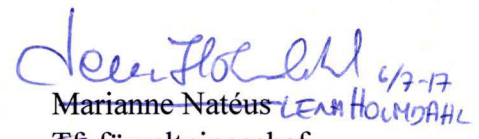
Håkan Falk
Tf. Förvaltningschef 2017-07-06
Exploateringskontoret

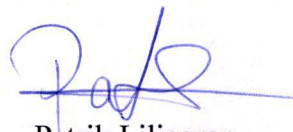
Åsa Ottenius
Förvaltningschef
Fastighetskontoret

Anette Scheibe Lorentzi
Förvaltningschef
Stadsbyggnadskontoret

Marianne Natéus
Tf. förvaltningschef
Utbildningsförvaltningen

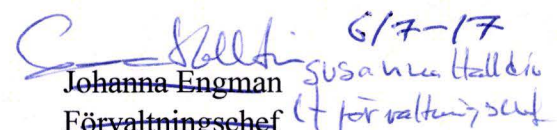

Patrik Liljegren
Tf. förvaltningschef
Kulturförvaltningen

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Lars Jolérus
Tf. förvaltningschef
Trafikkontoret

Johanna Engman
Förvaltningschef
Norrmalms stadsdelsförvaltning

Sammanfattning

Förvaltningen för utbyggd tunnelbana har gett Stockholms stad med fler möjlighet att yttra sig gällande järnvägsplan för tunnelbanan till Arenastaden som nu finns för granskning.

Samråd utförs löpande under hela planeringsprocessen. Efter samrådsperioden tas ett planförslag fram som baseras på det som kommit fram under samrådsskedet. Granskningen är ett sista tillfälle för berörda parter att lämna synpunkter.

Granskningen genomförs som en del av processen för framtagande av järnvägsplan vilken regleras av lagen om byggande av järnväg (SFS 1995:1649).

Stadsledningskontoret, exploateringskontoret, fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen/stadsmuseet, miljöförvaltningen, trafikkontoret och Norrmalms stadsdelsförvaltning är positiva till en utbyggnad av tunnelbanan. Staden deltar aktivt i detta arbete och anser att utbyggnaden av tunnelbanan är mycket viktig för såväl staden som regionen.

Kontorens har en del synpunkter som behöver beaktas i fortsatt process, dels gällande driftskedet men även gällande byggskedet. Synpunkterna sammanfattas nedan under rubriken ”kontorens synpunkter och förslag”.

Bakgrund

I december 2014 slöts ett huvudavtal inklusive tre delprojektavtal om utbyggnad av tunnelbana och ökad bostadsutbyggnad i Stockholms län inom ramen för 2013 års Stockholmsförhandling mellan staten, Stockholms läns landsting (SLL), Stockholms stad, Nacka kommun, Solna stad och Järfälla kommun.

Utrednings- och projekteringsarbetet för tunnelbaneutbyggnaden drivs av SLL med medverkan från kommunerna. Finansieringen av projektet sker via projektmedel som är de medel som parterna i uppgörelsen förbundit sig att tillskjuta för genomförandet av projektet.

Samråd utförs löpande under hela planeringsprocessen och tidigare har flera större samrådsaktiviteter för tunnelbana till Arenastaden genomförts under nov/dec 2014 (Dnr 314-1547/2014), dec/jan 2015/2016 (Dnr123-1929/2015), okt/nov 2016 (Dnr 123-1595/

2016) samt januari 2017 (Dnr 123-1757/2016). Efter samrådsperioden tas ett planförslag fram som baseras på det som kommit fram under samrådsskedet.

Granskningen är ett sista tillfälle för berörda parter att lämna synpunkter. Efter granskning sammanställs synpunkterna i ett granskningsutlåtande. Med granskningsutlåtandet begär Trafikverket att länsstyrelsen ska yttra sig över planen. När länsstyrelsen tillstyrkt järnvägsplanen görs det slutliga planförslaget klart för fastställelse. Enligt dagens tidplan fastställs järnvägsplanen och vinner laga kraft i mitten av år 2018 om den inte överklagas.

Ärendet

Förvaltningen för utbyggd tunnelbana har gett Stockholms stad med fler möjlighet att yttra sig gällande järnvägsplan för tunnelbanan till Arenastaden som nu finns för granskning.

Granskningen genomförs som en del av processen för framtagande av järnvägsplan vilken regleras av lagen om byggande av järnväg (SFS 1995:1649).

Granskningen omfattar bland annat underlagshandlingar och rapporter till järnvägsplan såsom till exempel planbeskrivning, miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensbeskrivning, säkerhetskoncept och PM hälsopåverkan och tunnelluft. Den innehåller även gestaltungsprogram samt plankartor för såväl permanent som tillfälligt nyttjande samt tvärsektioner.

Granskningen pågår mellan den 31 maj och den 22 juni 2017. Yttrandet från Stockholms stad skall ha inkommit till FUT senast den 22 juni. Stockholms stad har begärt förlängd remisstid/yttrandetid vilket FUT godkänt.

Ärendet går att läsa i sin helhet på:

<http://www.nyatunnelbanan.sll.se/sv/arenastaden-beslut-och-handlingar>

Ärendets beredning

Ärendet har beretts gemensamt av stadsledningskontoret, exploateringskontoret, fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen/stadsmuseet, miljöförvaltningen, trafikkontoret och Norrmalms stadsdelsförvaltning.

Kontorens synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret, exploateringskontoret, fastighetskontoret, stadsbyggnadskontoret, utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen/stadsmuseet, miljöförvaltningen, trafikkontoret och Norrmalms stadsdelsförvaltning är positiva till att en utbyggnad av tunnelbanan sker. Staden deltar aktivt i detta arbete och anser att utbyggnaden av tunnelbanan är mycket viktig för såväl staden som regionen.

FUT har genomfört kontinuerliga samråd med kontoren genom att hålla delprojektstyrelser och arbetsmöten om tunnelbanans nya linje (gul linje) från Odenplan, via Hagastaden, till Arenastaden. Kontoren har därmed kunnat lämna synpunkter under projektets gång.

Kontorens synpunkter gällande granskningen av järnvägsplanen är sammanställda nedan och behöver beaktas av FUT i den kommande processen.

Driftskede

Kontoren vill poängtera att avståndet mellan tunnelbanans skyddszon och marknivån ska vara minst tre meter. Detta för att staden ska kunna göra mindre anläggningsarbeten, till exempel lägga ner ledningar, plantera träd med mera, utan att göra intrång i tunnelbanans skyddszon.

Planbeskrivningens kartunderlag gällande kvartersindelning i Hagastaden måste uppdateras. I planbeskrivningen bör det även framgå tydligare hur återställandet av det temporära markanspråket ska ske och regleras.

Enligt det till planen hörande gestaltningsprogrammet kommer fasadmaterialet för byggnader för utrymning att utföras i metall. I enlighet med stadens dagvattenstrategi förutsätts att de metaller som kommer användas inte består av koppar eller zink samt dess legeringar.

Kontoren anser att ett klagörande snarast bör redovisas i planförslaget inklusive miljökonsekvensbeskrivningen (MKB) vad gäller en optimal lösning för ventilation och luftkvalitet utomhus vid Hälsingehöjden och Stadsbiblioteket. Det måste vara säkerställt att konsekvenserna av järnvägsplanens genomförande inte innebär att miljökvalitetsnormer för luft överskrids. Vid Hälsingehöjden behöver även risken för kumulativa effekter för luftkvalitet utredas med det bidrag som kommer ske från Citybanans ventilation. När

tunnelbanan tagits i drift bör luftkvaliteten kontrolleras under en period vid utsläppspunkter där människor vistas.

Kontoren vill betona vikten av att ventilationsanläggningar och tryckutjämningschakt vid behov bullerdämpas för att klara gällande riktvärden. Riktvärden för lågfrekvent buller i bostäder finns i Folkhälsomyndighetens allmänna råd (FoHMFS 2014:13).

Gällande vatten från tunnelbanans tunnlar med mera anser kontoren att en mer utförlig redovisning bör genomföras av kvalitetsfaktorer och icke-försämringsprincipen utifrån Weserdomen för berörd recipient (Ulsundasjön i Solna).

Byggskedet

Förteckningen för tillfälligt nyttjande är enligt kontoren för generellt skriven. Kontoren anser att den ska förtydligas med till exempel antal körfält, minimibredder på gångbanor och körfält etcetera.

I Hagastaden behöver Stockholms stad och FUT samnyttja ytorna, vilket innebär att ytorna för tillfälligt nyttjande kommer att regleras med avtal. Dialogen gällande de aktuella ytorna är viktig att hålla levande genom hela utbyggnadsprocessen.

Kontoren vill poängtera vikten av att uppförandet av etableringsområden görs utifrån trygghets-, tillgänglighets- och säkerhetsaspekter, framförallt med hänsyn till allmänhetens användning av publika ytor och rekreationsområden.

Alla transporter beskrivs i samrådsunderlaget att gå via Norra Stationsgatan. Det bör enligt kontoren utredas om transporter även kan gå över Värtabanans till Klarastrandsledens norra körbana. Den vägen nyttjades både när Värtabanans nya tunnelsystem byggdes och dito för rampen upp till Solnabron.

Kontoren förutsätter att byggtransporter från arbetstunnlar och etableringsområden tar hänsyn till bland annat berörda skolor, förskolor och parklekar och att planerade transportvägar utreds i nära samarbete med staden.

Kontoret förutsätter även att projektet för tunnelbaneutbyggnaden i byggskedet genomför nödvändiga informationsinsatser mot närboende, företagare och andra berörda.

I det övergripande genomförandeaftalet står att ”SLL ska sträva efter att minimera utrymmena för etableringar i såväl tid som rum.” Stadens gator och torg kommer att beröras under en lång tid av tunnelbaneutbyggnaden och det är därför viktigt att konsekvenserna som uppstår i byggskedet fortsatt studeras noggrant och planeras för i samarbete med staden samt berörda fastighetsägare. Bland annat berörs torghandeln på Vasastaden 2:99 (Odenplan).

Kontoren vill inför tillståndsprocessen meddela att Miljö- och hälsoskyddsnämnden, i tillståndsprocessen gällande utbyggnaden av tunnelbanan mellan Akalla och Barkarby, fört fram synpunkter på villkor gällande luftburet buller och stomljud, innehållande bland annat en begränsning av arbetstiden gällande stomljud. Nämndens synpunkter utgår ifrån vad som är praxis gällande buller från infrastrukturprojekt i Stockholmsområdet. Miljöförvaltningen vill redan i detta skede lyfta fram att motsvarande krav sannolikt kommer att ställas gällande utbyggnaden av aktuell tunnelbanelinje och att järnvägsplanens permanenta och tillfälliga markanspråk får betydelse för vilka försiktighetsmått som kommer att krävas för att klara nämnda bullervillkor.

I MKBn saknas beskrivning om att transporterna kommer att störa i form av buller. I en bilaga till MKBn nämns även att inga bostäder finns i direkt anslutning till station Hagastaden (200 m) och därmed inte störs av stationsarbetena. Kontoren konstaterar att detta inte stämmer då det finns boende längs med Norra stationsgatan, Norrbackagatan och inom kort även på Torsplan (kvarteren Helix och Innovationen). Vidare sker hänvisningar till en generell massa-hanteringsplan som inte finns bifogad i underlaget.

Kontoren ser brister i hur risker med bullerstörningar under byggtiden för berörda skolor tas upp i samrådsunderlagen. Kontoren anser därför att ytterligare dialog behövs omgående för att FUT ska få en helhetsbild av berörda skolors behov och situation inom Stockholms stad. De skolor som framförallt berörs av risker med bullerstörningar under byggtiden är Vasa Real, Gustav Vasa skola och Karlbergs skola, vilket staden har lyft i tidigare samråd.

Exempelvis är vare sig Gustav Vasa skola, Vasa Real (endast förskola söder om Vasa Real är markerad) eller Karlbergs skolas lokaler i korsningen Karlbergsvägen-Norra Stationsgatan (fastigheten som kallas Birkagården), markerade på den karta i planbeskrivningen som ska visa var bland annat skolor är lokaliserade. Det är enligt kontoren även anmärkningsvärt att Gustav Vasa skola inte kommenteras ur bullersynpunkt i varken

planbeskrivning, samrådsredogörelse eller miljökonsekvensbeskrivning, vilket behöver justeras.

Staden har tidigare svarat att tunnelborrning som ger bullerstörningar på skolor behöver koordineras med skollov för att slippa kostsamma evakueringar. Detta gäller enligt kontoren fortfarande för de berörda skolorna. Även för Vasa Real som ska byggas ut mellan sommaren 2017 – januari 2020. Någon evakuering är här inte inplanerad eftersom befintliga lokaler inte byggs om och det finns således ingen planerad evakuering till andra lokaler som tunnelbaneprojektet kan koordinera sig med.

Evakueringsbehovet för Vasa Real vid totalevakuering är med nuvarande skolas kapacitet knappt 900 elever, efter utbyggnad cirka 1 300 elever. En eventuell totalevakuering av Gustav Vasa skola skulle med dagens elevantal innebära behov av motsvarande cirka 450 elevplatser.

Vidare kan konstateras att Karlberg skolas lokaler i korsningen Karlbergsvägen – Norra Stationsgatan ligger i en fastighet som kommer att beröras av buller från arbetstunnelmynning. Aktuell lokal innebär vid eventuell evakuering ett lokalbehov på över 100 elevplatser.

Samtliga tre berörda kommunala grundskolor har dessutom skolgårdar som kan påverkas av buller under byggtiden med upp till över 75 dBA. Kontoren finner det anmärkningsvärt att detta inte följs upp i övriga planhandlingar och önskar få belyst hur frågan kommer att hanteras inom tunnelbaneprojektet.

Den barnkonsekvensanalys som bifogas planhandlingarna är geografiskt avgränsad till Arenastaden i Solna. Kontoren förutsätter att barnkonsekvensanalys görs även för Stockholm stads berörda skolor och förskolor.

Som svar på remissen gällande ”Granskning av järnvägsplan för tunnelbanan till Arenastaden” hänvisas till vad som anförs i stadsledningskontorets, exploateringskontorets, fastighetskontorets, stadsbyggnadskontorets, utbildningsförvaltningens, kulturförvaltningen/stadsmuseets, miljöförvaltningens, trafikkontorets och Norrmalms stadsdelsförvaltnings gemensamma tjänsteutlåtande.